

Wordt VED-geletterd met behulp van de Emoji- leesplank

1. Inleiding

Emoji's, wie gebruikt ze niet? Je kunt er zonder woorden heel duidelijk mee laten zien hoe je je voelt, wat je ergens van vindt of wat je bedoelt. We leren lezen en schrijven met het alfabet, maar met de komst van emoji's is onze taal en manier van communiceren revolutionair veranderd. Het onderwijs spreekt, leest en schrijft deze taal niet, en dat terwijl non-verbale communicatie erg belangrijk is: niet alleen bij het delen van gevoelens, maar ook om gebaren en lichaamstaal beter te begrijpen.

Onder andere door mijn werkzaamheden als docent Trendonderzoek aan Fontys Hogescholen merk ik dat er behoefte is om deze digitale, universele, visuele en non-verbale taal (emoji-taal) op te nemen in het onderwijs. Ook is het belangrijk om als docent kennis te nemen van deze nieuwe manier van communiceren, om meer begrip te krijgen voor deze dagelijks gebruikte iconische taal, zodat je er uiteindelijk beter mee leert omgaan.

2. Een onmisbare en betekenisvolle taal

Emoji's zijn inmiddels wereldwijd onmisbaar en vormen de snelst groeiende universele taal (Coster 2017). Een taal die door velen dagelijks gebruikt wordt, maar helaas nog niet in het onderwijs. En dat terwijl we in Nederland allemaal opgroeien in een visueel-digitaal 'geletterde' samenleving. Misschien komt het doordat emoji's – die appelleren aan gevoelens en attitude – multi-interpretabel zijn (de betekenis is niet altijd even duidelijk). Emoji-taal is niet meer weg te denken in ons dagelijks leven. Dat betekent ook dat we er meer kennis van mogen nemen en dat er misschien zelfs wel gedragsregels (etiquette) voor mogen komen. In de serie *Nettiquette*, een online serie die bestaat uit vijf korte afleveringen met eigen thema's als 'vriendschap', 'verliefdheid', 'roem' of 'haat', maakt regisseur Mea Dols de Jong op een beeldende manier de ongeschreven regels op *social media* inzichtelijk (Dols de Jong 2017). Samen met middelbare scholieren maakt ze een online wereld zichtbaar. *Nettiquette* gaat over de betekenis van *special tags*, emoji's en hoe het zit met deze digitale, visuele, universele en non-verbale taal die alleen tieners lijken te begrijpen. Het is hoog tijd om meer begrip te krijgen voor deze revolutionaire taalverrijking.

3. Emoji-taal – het icoon van visuele en digitale taal

Onze digitale wereld – zowel online als offline – zorgt voor een overdaad aan prikkels. Met de komst van diverse ratingsystemen, zoals het vergaren van *likes* op *Facebook* en *Instagram*, is er een nieuw beoordelings-/waarderingmodel ontstaan dat gedrag en keuzemogelijkheden op verregaande wijze beheerst en controleert.

Wanneer je naar het grotere plaatje van het onderwijs kijkt, zie je dat het systeem verouderd is: het focust op kennis en kunde. Volgens onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) zijn emotionele vaardigheden minstens even belangrijk als cognitieve vaardigheden als het gaat om de kans op een gelukkig en succesvol leven (OECD 2017). Doordat we in een maatschappij leven die zich heeft ontwikkeld tot een 24-uurseconomie waarin technologische ontwikkelingen elkaar in razend tempo opvolgen, is eigenlijk alles mogelijk. Niet omdat het moet, maar omdat het kan. Hoe hoog leg jij de lat? *Unlimited!* onbeperkt is overal zichtbaar.

Collega's in het onderwijs zijn zich er steeds meer van bewust dat er verandering moet komen. Dat komt terug in het beleid van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Een van de speerpunten in de digitaliseringsagenda voor het primair (po) en voortgezet (vo) onderwijs is ervoor zorgen dat leerlingen en leraren digitaal geletterd zijn. Het streven is om de digitale vaardigheden van leraren te verbeteren om zo het innovatieve vermogen van het onderwijs te vergroten, zodat leerlingen kunnen beschikken over de vaardigheden die nodig zijn in de 21ste eeuw (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat 2018).

Bij het ontwikkelen van een nieuw curriculum wordt volgens mij een belangrijke en revolutionaire taalverrijking over het hoofd gezien. Dat blijkt ook uit de feedback-brief die op 5 juli 2018 gestuurd is door EYE Filmmuseum, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en Mediawijzer.net aan het ontwikkelteam ‘Digitale Geletterdheid’, onderdeel van Curriculum.nu. Deze brief bevatte het urgente verzoek om beeldgeletterdheid op te nemen in het curriculum. De drie genoemde instanties deelden hun grote zorg dat beeldgeletterdheid, als belangrijk onderdeel van mediawijsheid, nergens aan de orde komt in de grote opdrachten en in de bijgestelde visie van het ontwikkelteam ‘Digitale Geletterdheid’ (EYE Filmmuseum, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid & Mediawijzer.net 2018).

In mijn rol als trendonderzoeker is beeldtaal, en in het bijzonder emoji-taal, een superinteressant aspect, omdat het de snelst groeiende vorm van communicatie aller tijden is. Driekwart van de mensen gebruikt elke dag emoji’s (Danesi 2017). Naast gesproken en geschreven taal, is beeld inmiddels dé manier waarop we met elkaar communiceren.

4. Met behulp van emoji-taal naar emotionele educatie

Emoji-taal wordt in het onderwijs sporadisch gebruikt, maar nog niet erkend als een officiële taal. Praten over emoties is bijna een dagelijks ritueel voor studenten. Ze verwerken hun ervaringen in talig omschreven reflectieverslagen. Het satirische internet-tijdschrift *De Gladiool* publiceerde een stuk over waarom het schrijven van een reflectieverslag altijd even kut is. In het artikel wordt in acht ‘satirische’ stappen (zie: Figuur 1) beschreven hoe iedere student het schrijven van een reflectieproces aanpakt (De Gladiool 2017).

Veel studenten en docenten zullen deze stappen herkennen, helaas. Tijdens een expert-interview met Tom Luken, onderzoeker en adviseur op het gebied van (loopbaan)ontwikkeling, werd duidelijk dat reflecteren een vak apart is (persoonlijke communicatie, 8 juni 2018). Studenten worden vrijwel vanaf de eerste dag dat zij aan hun studie beginnen, verplicht tot zelfreflectie. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat studenten een hekel hebben aan reflectie. Ze zien dat als een routineuze verplichting en ze verzinnen verhalen om aan de formele eisen te voldoen. Toch is het voor veel studenten niet duidelijk wat reflecteren precies inhoudt en hoe ze dat moeten doen (Luken 2017). Terwijl ze wel degelijk heel goed naar zichzelf kunnen kijken, het maken van *selfies* hen bijzonder goed afgaat en ze op *social media* veel sneller hun gevoelens uiten met behulp van emoji-taal. In het sociaal-emotioneel leren en het reflectieproces daarop, gebeurt hetzelfde, maar dan op professioneel niveau. Opvallend is dat ze dan minder gemakkelijk hun gevoelens laten zien.

Figuur 1 – Het schrijven van een reflectieverslag in acht stappen (De Gladiol 2017).

5. VED-GELETTERD: De veelzijdige en iconische kracht van emoji-taal

Als onderzoeker, ontwerper en docent, beschouw ik emoji-taal als een krachtig icoon voor het onderwijs en wil ik graag dat er in het landschap van educatie meer focus gelegd wordt op emotionele ontwikkeling. Emoji-taal is het instrument om interactieve reflectie-communicatie*tools* te ontwerpen die passen en aansluiten bij de beleavings-

wereld van de leerling/student. De Emoji-leesplank is dé *tool* die ervoor kan zorgen dat emoties begrepen worden. Het is een reflectie-communicatietool die een bijdrage kan leveren aan mijn missie om iedereen Visueel, Emotioneel en Digitaal, dus VED-geletterd, te maken. Hoe meer mensen geloven in een VED-geletterde samenleving, des te sneller emoji-taal omarmd zal worden.

Figuur 2 – VED-GELETTERD.

Door mijn missie en visie te delen met de maatschappij, en door te blijven pionieren met emoji's, voelt het voor mij alsof emoji-taal de verdiende aandacht krijgt en wordt herkend en erkend binnen het educatieve landschap. En ik hoop dat ik, evenals emoji-taal zelf, gezien en ervaren zal worden als een veelzijdige en iconische kracht, zodat ik een belangrijke bijdrage kan leveren aan een VED-geletterde samenleving!

Referenties

- Coster, M. (2017). *Zeg het met emoji*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Danesi, M. (2017). *The Semiotics of Emoji: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet*. London/New York/Sidney/Delhi: Bloomsbury Publishing.
- De Gladiool (2017). "Waarom is het schrijven van een reflectieverslag altijd even kut?". Online raadpleegbaar op: <https://degladiool.nl/reflectie/>.
- Dols de Jong, M. (2017). "Nettiquette: hoe hoor je je te gedragen op social media?". Online raadpleegbaar op: <https://www.npo3.nl/nettiquette-hoe-hoor-je-je-tegedragen-op-social-media>.
- EYE Filmmuseum, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid & Mediawijzer.net (2018). "Feedbackbrief: Neem beeldgeletterdheid op in het curriculum PO en VO". Online raadpleegbaar op: <https://www.mediawijzer.net/neembeeldgeletterdheid-op-in-het-curriculum-po-en-vo/>.
- Luken, T. (2017). "Loopbaanreflectie en onze hersenen". Online raadpleegbaar op: <http://tom-luken.nl/LoopbaanreflectieHersenen.pdf>.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2018 juni). 'Nederlandse Digitaliseringsstrategie: Nederland digitaal – Hier kan het. Hier gebeurt het'. Online raadpleegbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/06/01/nederlandse-digitaliseringsstrategie>.

OECD (2017). 'Social and Emotional Skills Well-being, connectedness and success'. Online raadpleegbaar op: [http://www.oecd.org/education/school/UPDATED%20Social%20and%20Emotional%20Skills%20-%20Well-being,%20connectedness%20and%20success.pdf%20\(website\).pdf](http://www.oecd.org/education/school/UPDATED%20Social%20and%20Emotional%20Skills%20-%20Well-being,%20connectedness%20and%20success.pdf%20(website).pdf).